

Rövid mondattani tallózás

A SZÓREND

A vót mondat szórendje többé-kevésbé hasonlóképpen kötetlen, mint a többi finnségi nyelvben.

Vannak gyakoribb és szokványosabb szórendű mondatok, amelyekben a szórend kétféle lehet:

- alany + állítmány + egyéb bővítmények;
- alany + egyéb bővítmények + állítmány.

Sok más nyelvhez hasonlóan a vót mondatban is gyakran (de nem kötelezően) előforduló szórend:

- a kérdőszók után (de a kérdőszó nélküli kérdésben is) a szórend megfordítása, azaz az állítmány alany elé kerülése;
- valamely mondatrész hangsúlyozásának esetében az azt kifejező szónak vagy szerkezetnek a mondat élére kerülése.

Az összetett igeidővel kifejezett állítmányból a ragozott létige áll az állítmány egyébkénti helyén, a melléknévi igenévi rész pedig a legtöbbször elkerül a mondat végére. A mondaton belül, ha az állítmány a tagadott, akkor a tagadó segédige mindig a ragozott igei részt előzi meg, ha viszont nem az állítmány, hanem valamely más mondatrész külön kiemelten tagadott, akkor a tagadó segédszó közvetlenül az ezt kifejező szó elé kerül.

A jelző alapesetben megelőzi a jelzett szót, választékos szövegben gyakran követheti.

AZ ÁLLÍTMÁNY

A vót nyelvben a magyarral ellentétben csak kétféle állítmány ismeretes:

- az egyszerű igei állítmány (az összetett igeszerkezettel kifejezett – múlt és jövő idejű, illetve tagadó és tiltó stb. – állítmányok is természetesen ide tartoznak);
- az összetett igei-névszói állítmány, amelynek igei tagja a létige megfelelő alakja.

A kijelentő módú, jelen idejű, harmadik személyű állítmányi szerkezetekből sem hiányozhat a létige (hasonlóan a balti finn rokonnyelvek megoldásához).

Ennek megfelelően:

- *Tšenen òma on kase lauta?*
Szó szerint: Kit megillető van ez az asztal?
Magyarul: Kié ez az asztal?
- *Se on pojo.*
Szó szerint: Ez van egy fiú.
Magyarul: Ez egy fiú.
- *Ned òlla pojod.*
Szó szerint: Ezek vannak fiúk.
Magyarul: Ezek fiúk.
- *On kase opõn noori?*
Szó szerint: Van ez a ló fiatal?
Magyarul: Fiatal ez a ló?
- *Kõik on minu.*
Szó szerint: Az egész van az enyém.
Magyarul: Az egész az enyém.

AZ ALANY

A vót nyelvben is megtalálható az alanytalan mondatípus ugyanúgy, mint a magyarban. A vótban is alanytalanok az időjárás- vagy természeti jelentést hordozó igei állítmányok.

Pimeneb. = Sötétedik.

Saab. = Esik.

Alanytalan lehet továbbá a vót mondat a „nem lehet”, „nem szabad”, „nem kell” vagy ehhez hasonló segédigés szerkezettel kifejezett általános alanyú fogalmazásban.

A valakiről vagy valamiről történő folyamatos elbeszélésben gyakran előfordul, hogy az indító mondatot követő többi mondatban az alany változatlansága esetén a vót a személyes névmást nem teszi ki. Előfordul ez olyankor is, amikor az 1. vagy 2. személyű személyragból az alany következtethető.

AZ EGYEZTETÉS

Több egyes számú alany kapcsolása esetén az állítmány többes számú lesz.

Eletti akka ja ukko.

Szó szerint: Éltek egy apóka és egy anyóka.

Magyarul: Élt egy apóka és egy anyóka.

A TÁRGY

A tárgyat a vót nyelvben az accusativus hiánya miatt a nominativus, a genitivus vagy a partitivus fejezheti ki.

Nominativus (alanyeset) fejezi ki a tárgyat főleg olyankor, amikor a tárgy többes számban álló úgy nevezett teljes tárgy, illetve határozott tárgy.

Miä avazin uhzöd. = Kinyitottam az ajtókat.

Genitivus (birtokos eset) fejezi ki a tárgyat főleg olyankor, ha a tárgy egyes szám-ban álló úgy nevezett teljes tárgy, illetve határozott tárgy.

Miä avazin uhzõ. = Kinyitottam az ajtót.

Partitivus (részelő eset) fejezi ki a tárgyat főleg olyankor, ha a tárgy úgy nevezett részleges tárgy, illetve határozatlan tárgy vagy tagadás tárgya.

Miä avazin ussa. = Ajtót nyitottam.

Miä en avaannud ussa. = Nem nyitottam ki az ajtót.

A „HABEO” SZERKEZET

Amit a legtöbb indoeurópai nyelv az úgy nevezett „habeo” ige-típussal old meg, azt a nyelvtani kifejezési formát a vót nyelv a magyarral teljesen azonos módon kivitelezi.

A birtokló határozós esetű – nálam, nálad stb. – alakjához összetett szerkezettel kapcsolódik a „van valami” jelentés.

A szerkezetben a létige egyes szám 3. személyű, ha a birtokolt dolog egyes számú. Amikor a birtokolt dolog többes számú, akkor a létige 3. személye is többes számú alakban áll.

Täll on lehmä. = Neki van egy tehene.

németül: Er / sie hat eine Kuh.

de oroszul(!): У него / неё есть корова.

A személyes névmás megfelelő alakjai ebben a szerkezetben értelemszerűen adessivusi alakúak: *mill – sill – täll – meil – teil – näil*.

A HATÁROZÓK

Sokszor használ a vót megfelelő jelentés kifejezésére olyan határozós esetet, amelyet magyarra nem feltétlenül az adott magyar eset ragos alakjával fordítunk. Ezek gyakorlatilag vonzatok.

Illativus (magyar -ba,-be):

õikõasõ tšätee = jobb kéz felõl; jobb kézre

kõlpaab tõihee = munkára alkalmas

Inessivus (magyar -ban,-ben):

kõlmõz päiväz = három nap alatt

tšävvä lidnaz = a városba látogat

Elativus (magyar -ból,-bõl):

jutto izäss = mese / történet az apáról

purra jalgass = lábom harap; a lábába harap

Allativus (magyar -ra,-re, -hoz,-hez,-höz):

mitä sillõ vajaa? = mi kell neked?

Adessivus (magyar -on,-en,-ön, -nál,-nél):

ühell kõrtaa = egy alkalommal

Ablativus (magyar -ról,rõl, -tõl,-tõl):

nimelt = névéleg

Terminativus (magyar -ig):

tšävvä emälessa = ellátogat az anyjához

Translativus (magyar -vá,-vé):

kahõssi tunnissi = két óra múlva

rumka teessi = egy kupica az útra

Essivus (magyar -ként, -ul,-ül):

tulla vid'dezpäänä = pénteken érkezik

Exessivus (magyar -ból,-ből):

jäävvä karjuššint poiz = felhagy a pásztorsággal

Comitativus (magyar -val,-vel):

oolõka = gondosan

A JELZŐK

Ha a vót a minőség- vagy a mennyiségjelzõt melléknévvvel, számnévvvel vagy ragozható névmással fejezi ki, akkor a jelzõt kifejező szó számban és esetben megegyezik a jelzett szó számával és esetével, azaz egyeztetett jelző.

esz adess: *üizell aigall* = éjjeli időben

tsz nom : *üväd aikõöd* = jó szándékok

Nem történik egyeztetés a melléknévi igenévvvel vagy a ragozhatatlan névmással kifejezett jelzők, valamint a birtokos jelző esetében.

esz nom: *süntünnüd poika* = az újszülött fiú

esz com: *süntünnüd poigaka* = az újszülött fiúval

esz nom: *jõka poika* = minden fiú

esz com: *jõka poigaka* = minden fiúval

esz nom: *susseda poika* = a szomszéd fia

esz com: *susseda poigaka* = a szomszéd fiával